

Zuzanna Ewa Wojciechowska, *Kobiece i męskie wzory (re)konstrukcji biografii w perspektywie zmiany zawodowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2018

Immanentną cechą współczesności jest zmienność i dynamiczność. To z kolei rodzi niepewność. Wszystkie te określenia doskonale oddają charakter funkcjonowania społecznego człowieka, od którego wymaga się, aby był specjalistą i kreatorem własnego życia, a otaczający go świat stwarza prawdziwe spektrum możliwości w dochodzeniu do samorealizacji. Jednakże ludzie rzadko są wyposażeni w umiejętność krytycznego myślenia, refleksyjnego podejmowania decyzji czy radzenia sobie z nieuniknionymi, częstymi i wielokrotnie gwałtownymi zmianami. Zuzanna Wojciechowska w swojej publikacji *Kobiece i męskie wzory (re)konstrukcji biografii w perspektywie zmiany zawodowej* zaznacza też, że „jeszcze nigdy dotychczas człowiek jako członek społeczności i społeczeństwa nie musiał zmagać się z tak dużą dozą niepewności w podejmowanych przez siebie działaniach” (Wojciechowska 2018, s. 9). W konsekwencji życie staje się mozaiką epizodów, a chęć dochodzenia do szczęścia i spełnienia może stać się celem niemożliwym do zrealizowania. Właśnie wpływom zmian na życie człowieka, a raczej sposobom, w jaki radzi on sobie z tymi doświadczeniem oraz w jaki sposób (re)konstruuje swoją biografię, poświęcona jest monografia *Kobiece i męskie wzory*.

Nie jest to pierwsza praca, w której dr Zuzanna Wojciechowska porusza kwestię biograficzności i wpływu uczenia się na biografię jednostki. Na szczególną uwagę zasługują artykuły *Obraz dorosłości w dobie ponowoczesnej. Mozaika wymiarów dorosłości* (2011) czy *Kariery i porażki w karierach zawodowych andragogów. Kobiece i męskie wzory* jest natomiast pierwszą publikacją, w której autorka w pełni mogła pokazać swój kunszt pisarski i dojrzałość naukową.

Książka podzielona jest na dwie części. Pierwsza z nich, stanowiąca syntetyczny opis ramy teoretycznej badań, rozpoczyna się rozdziałem o fenomenie zmiany we współczesnym świecie. W rozdziale tym zdefiniowane

zostało pojęcie zmiany, ze szczególnym uwzględnieniem rozważań dotyczących zmian w sferze zawodowej. Autorka zastanawia się nad rolą człowieka w kreowaniu zmian we własnym życiu. W rozdziale drugim pt. *Obrazy kobiecości. (Re)interpretacje stereotypów rodzaju* opisano zmiany, które dokonują się w obrębie wizerunku kulturowego oraz społecznego kobiet i mężczyzn. Należy zaznaczyć, że dr Wojciechowska nie ogranicza się tylko do odtwórczej analizy dostępnej literatury, ale w autorski sposób syntetyzuje dotychczasowy dorobek i proponuje czytelnikowi własne opracowanie dotyczące społeczno-kulturowych oblicz męskości (s. 74) i kobiecości (s. 81). W rozdziale trzecim przedstawione zostały przemiany w teorii i praktyce uczenia się dorosłych oraz poglądy autorki nad możliwością rozpatrywania działań edukacyjnych jako sposobu radzenia sobie ze zmianą. W rozdziale tym zastała też przedstawiona teoria uczenia się transformatywnego autorstwa Jacka Mezirowa, która jest ramą teoretyczną badań. Rozdział czwarty traktuje o wzorach życia, a punktem wyjścia są refleksje nad istnieniem biografii typowej i nietypowej w ponowoczesności.

Druga część, *Raport z badań*, składa się z trzech rozdziałów, w których autorka przedstawia poszczególne elementy swojego procesu badawczego. W rozdziale pierwszym przedstawia metodologiczne podstawy badań własnych, które prowadzone były w paradygmacie interpretatywnym w nurcie badań biograficznych. W rozdziale drugim autorka przedstawia wyniki badań własnych. Ukazuje zmiany zawodowe, jakie zaszły w życiu badanych w kontekście źródła, zakresu, czasu, intensywności oraz konsekwencji. W tej części Z. Wojciechowska opisuje także kobiece i męskie wzory (re)konstrukcji biograficznych w sytuacji zmiany. W ostatnim rozdziale przedstawia wnioski płynące z badań, które stanowią znaczący wkład w teorię andragogiczną. Autorka bowiem oprócz zaproponowania interesującej charakterystyki zmian w życiu zawodowym (s. 268), przedstawiła też pięć wzorów (re)konstrukcji biografii w sytuacji zmiany zawodowej: wzór I – czerpanie siły z korzeni, wzór II – zawłaszczanie pola, wzór III – tkanie sieci wsparcia, wzór IV – czerpanie siły z zasobów, wzór V – wykorzystanie wzoru osobowego. Niektóre z nich były charakterystyczne tylko dla jednej płci, a jeden był właściwy dla obu.

Niezaprzeczalnie mocną stroną tej publikacji, oprócz wcześniej wspomnianej dojrzałości w prowadzeniu wywodu naukowego, jest warsztat pisarski autorki. Praca napisana jest bardzo ładnym językiem, a większość rozdziałów rozpoczyna się inspirującym cytatem wprowadzającym w tematykę dalszych rozważań.

Na koniec dodam, że publikacja nie tylko stanowi źródło wiedzy dla badaczy i teoretyków andragogiki i pedagogiki, ale też może wzbogacić warsztat pracy praktyków, szczególnie tych pracujących na co dzień z osobami, które doświadczyły zmiany w obszarze zawodowym.

Monika Gromadzka

<https://orcid.org/0000-0001-6628-0357>

Uniwersytet Warszawski

Bibliografia

- Glanc Z. (2011), *Obraz dorobkości w dobie ponowoczesnej. Mozaika wymiarów dorobkości*, „Edukacja Dorobstych”, nr 1 (64).
- Wojciechowska Z. (2015), *Sukcesy i porażki w karierach zawodowych andragogów*, [w:] E. Skibińska (red.), *Kariery zawodowe andragogów. Studium empiryczne*, Wydawnictwo ITEE, Warszawa.